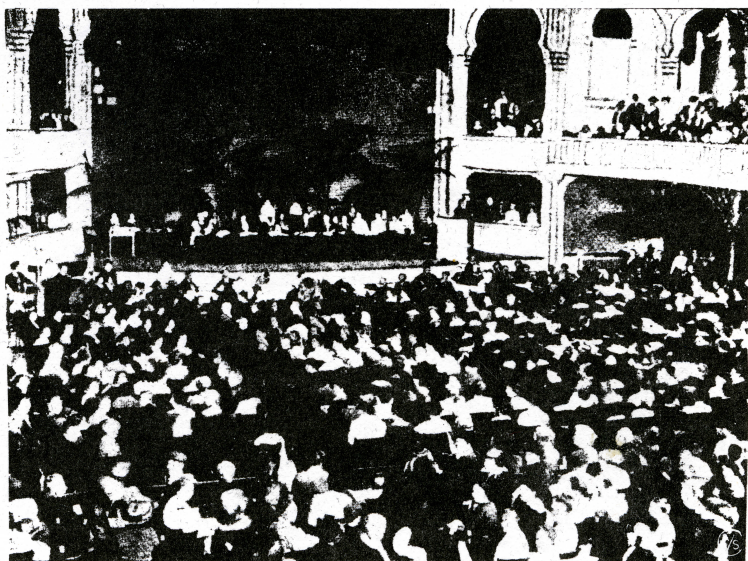

FOR RETFÆRDIG OG VARIG FRED

KVINDERNES INTERNATIONALE KONGRES I HAAG 28. APRIL - 1. MAI 1915

Indhold:

Den norske komite.

Kongressen.

Kvindernes Internationale Komite
for varig Fred.

Rapport fra kongressens utsen-
dinger til regeringerne.

Franske kvinders brev til tyske
kvinder.

Tyske kvinders petition til riks-
kansler Bethmann-Hollweg.

Engelske kvinders manifest.

Østerrikske kvinders manifest i
anledning aarsdagen for kri-
gen o. s. v.

Paul Otlet: La os hæve handlingens fane.

Romain Rolland: Appel til kvinderne.

*****

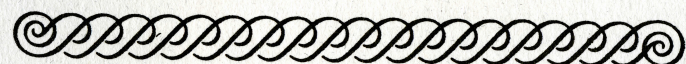
BERETNING FRA DEN NORSKE KOMITE

.....

Enhver som kjøper vort hefte støtter
kvindernes internationale arbeide for varig fred.

PRIS 50 ØRE

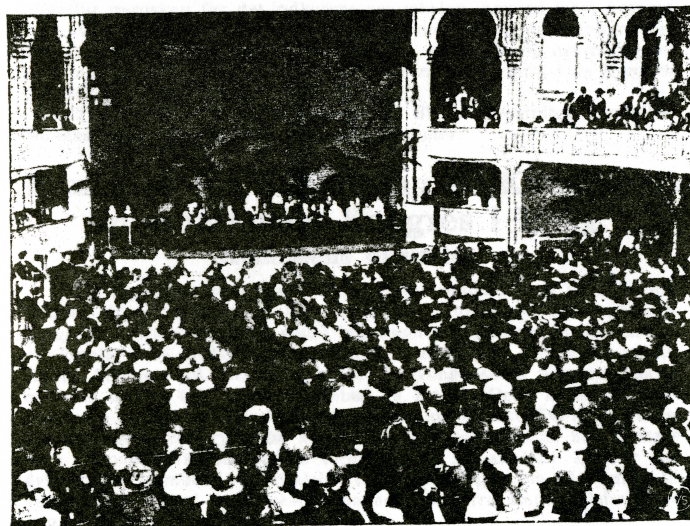

*Bruk
Kristiania Visergutkontor
til at besørge Deres Reisetøi.
Det er ubetinget billigst.*

Fr. Tønder-Olsen.

FOR RETFÆRDIG OG VARIG FRED

KVINDERNES INTERNATIONALE KONGRES I HAAG
28. APRIL—1. MAI 1915

Indhold:

Den norske komite.	Franske kvinders brev til tyske kvinder.
Kongressen.	Tyske kvinders petition til rikskansler Bethmann-Hollweg.
Kvindernes Internationale Komite for varig Fred.	Engelske kvinders manifest.
Rapport fra kongressens utsendinger til regeringerne.	Østerrikske kvinders manifest i anledning aarsdagen for krigen o. s. v.

Paul Otlet: La os hæve handlingens fane.

Romain Rolland: Appel til kvinderne.

.....

BERETNING FRA DEN NORSKE KOMITE

.....

Enhver som kjøper vort hefte støtter
kvindernes internationale arbeide for varig fred.

Den store interesse norske kvinder viste likeoverfor *Kvindernes Internationale Kongres i Haag*, dels ved at gi sin tilslutning til den til Kongressen avsendte sympatiadresse, dels ved at skaffe midler til en repræsentation fra Norge, gjorde, at *Komiteen for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag* ansaa det som sin pligt at gi en fuldstændigere beretning om Kongressen og det arbejde, som efter denne er optat av kvinderne i de forskjellige land, samt avlægge offentlig regnskap for det indkomne pengebeløb (henved 2000 kroner).

Vi overrækker herved dette skrift med tak til de kvinder, som ved sin sympati og ved sin økonomiske støtte gjorde det mulig for vort land at bli repræsenteret ved *Kvindernes Internationale Kongres i Haag* 28. april—1. mai 1915.

Tillike tillater vi os at rette en tak til Nobelinstituttet, som stillet Nobelsalen til disposition for komiteens møter.

Komiteen for Tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag.

Komiteens dannelse.

Da ingen av vore større kvindeorganisationer kom til at ta initiativet til en tilslutning fra Norge til *Kvindernes Internationale Kongres i Haag*, besluttet endel interesserte kvinder at forsøke nedsat en komite med dette for øie. I den hensigt blev der derfor av dr. Emily Arnesen git en redegjørelse for kongressens program paa et offentlig møte i Universitetets festsal 29. mars. (Dette møte var sammenkaldt av Norske Kvinders Nationalraad og Norske Kvinders Fredsforbund for at redegjøre for kvindernes fredsbestræbelser her hjemme og i utlandet. Nationalraadets formand var hovedtaler.) Da der paa dette møte fremkom en uttalelse fra forsamlingen om tilslutning til kongressen indbød dr. Arnesen sammen med fru Randi Blehr til et engere møte i Nobelsalen 7. april.

Der konstitueres et *arbeidsutvalg for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag*. Til formand valgtes dr. Emily Arnesen.

Utvalget bestemte:

- 1) At offentliggjøre et oprop i landets aviser til norske kvinder om at slutte sig til kongressen, dels ved at sende repræsentanter, dels ved at undertegne en sympatiadresse.
- 2) At rette en henvendelse til de større kvindeorganisationer om at utpeke de kvinder som man ønsket at foreslaa som delegeret til kongressen.
- 3) Paa grundlag av kongressens program at utarbeide et forslag til mandat for de delegerede.

Dette arbejde blev fordelt paa 3 komiteer: Pressekomiteen (Emily Arnesen, Hanna Isaachsen, Martha Larsen), programkomiteen (Dagny Bang, Louise Keilhau, Gina Krog), finanskomiteen (Randi Blehr, Ellen Gleditsch (formand), Ida Løken, Marie Ottesen).

Næste møte holdtes 16. april, likeledes i Nobelsalen. Foruten de til forrige møte tilkaldte var desuten tilkaldt repræsentanter for de kvindeorganisationer i Kristiania (den knappe tid tillot ikke, at man henvendte sig til andre), som man hadde sendt henvendelse til om at foreslaa delegerede. Disse sammen med det oprindelige arbeidsutvalg dannet *Komiteen for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag*. Denne kom saaledes til at bestaa av: Emily Arnesen, Dagny Bang, Randi Blehr, Valentine Dannevig, Maria Dehli, Henny Dons, Ellen Gleditsch, Engel Hansteen, f. Heiberg, Aagot Holtfodt, Pauline Horst, Fredrikke Høe, Hanna Isaachsen, Louise Keilhau, Carla Kjendlie, Marie Kjolseth, Gina Krog, Martha Larsen, Helene Lassen, Ida Løken.

Marie Mathisen, Mariane Nærup, Marie Ottesen, Anna Rogstad, Dorothea Schjoldager, Camilla Skotvedt, Agnes Martens Sparre, Olga Thinn, Othilie Tønning, Martha Tynæs, Othilde Utheim, Gunhild Ziener.

Paa møtet blev fremlagt redegjørelse fra de forrige gang nedsatte komiteer.

Pressekomiteen hadde offentliggjort det paa forrige møte bestemte oprop. Dette var undertegnet foruten av komiteens medlemmer av følgende damer: Pauline Bjørnstad, Kristine Bonnevie, Theodora Hagerup Bull, Lucy Egeberg, Esther Fett, Beda Granquist, Gudrun Grieg Hambro, Johanne Horn, Karen Grude Koht, Aadel Lampe, Bertha Morgenstjerne, Lilla Mørch, Ragna Nielsen, Fernanda Nissen, Elise Sem. (Naar der i dette oprop ikke er tat med kvinder utenfor Kristiania, skyldes dette den knappe tid, som gjorde det umulig at rette nogen henvendelse til dem.)

Programkomiteens forslag til mandat for de eventuelle delegerte blev godkjendt. Mandatets væsentligste forpligtelse gik ut paa, at de delegerte skulde stemme mot posten paa kongressens program angaaende henstillen til magterne om straks at faa istand en vaabenstilstand og fremsatte fredsbetingelser.

Til trods for finanskomiteens opplysning om, at der kun var indkommet penge til reiseutgifter for 2—3 delegerte (300 kroner pr. person) bestemte man at vælge 4 delegerte og 2 suppleanter i haab om, at det skulde lykkes at reise det resterende beløp.

Valgt blev dr. Ellen Gleditsch (22 stemmer), dr. Emily Arnesen (19), Louise Keilhau (19), dr. Dagny Bang (18), Valentine Dannevig (9), Hanna Isaachsen (8). Alle reiste undtagen frk. Gleditsch, som i sidste øieblik fik forfald.

Endelig bestemtes paa samme møte ikke at oppløse *Komiteen for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag*, for man fik se resultatene fra kongressen, og man nedsatte et arbeidsutvalg bestaaende av Martha Larsen og Camilla Skotvedt, som skulde ordne med inddragningen av sympatiadressen og sammen med finanskomiteen besørge de løpende forretninger under de delegertes fravær.

Sympatiadressen, som i løpet av ca. 8 dage var blit undertegnet av henimot 24 000 kvinder, sendtes telegrafisk til kongressen. Særskilte hilsningstelegrammer sendtes fra Kristiania Lærerindeforening og Kristiania Kvindelige Handelsstands Forening. Desuten overrakte Norske Kvinders Fredsforbund, sammen med en telegrafisk hilsen og en adresse, Bjørnsøns *«Fred»*, oversat til tysk av fru Amélie Goldschmidt.

I anledning av at Rosika Schwimmer og endel amerikanske delegerte opholdt sig i Kristiania et par dage paa gjennomreise til kongressen, foranstaltet komiteen sammen med Norske Kvinders Fredsforbund et offentlig møte 19. april i Nobelsalen, hvor Rosika Schwimmer og flere av de amerikanske delegerte talte. I dette møte og i den festlige sammenkomst om aftenen i Grand var flere fremstaaende politikere, bl. a. utenriksministeren, tilstede.

De delegerte.

Til komiteens 5 delegerte, som hadde valgt fru Keilhau til ordfører, sluttet sig de andre norske delegerte.¹

I København møtte man de fleste av de danske delegerte. Underveis traf man ogsaa de svenske. Man hadde saaledes anledning til sammen at diskutere kongressens arbeidsprogram, og det viste sig snart, at samtlige de 3 nordiske landes repræsentanter hadde mandat til at stemme mot den tidligere nævnte post om vaabenstilstand. De skandinaviske repræsentanter besluttet derpaa at holde et møte umiddelbart efter ankomsten til Haag, for at enes om en fælles optræden i denne sak og i andre spørsmål. Av de norske delegerte blev fru Keilhau og frk. Arnesen valgt ind i resolutionskomiteen, som bestod av 2 medlemmer fra hvert land, og som efter kongressens aapning fungerte som dennes eksekutivkomite.

¹ De andre norske delegerte var: Elida van Damm-Luth (for Lærerindeforeningen), Signe Mohn (for Oddfellowlogen), Fredrikke Borchgrevink, f. Hagerup (for Lillehammer Kvinderaad). Som privat deltager møtte Fredrikke Mørck og anmeldt var desuten Martha Larsen, Ellen Gleditsch og Othilie Tønning.

Møter efter kongressen.

Straks de norske delegerte var kommet hjem holdtes møte 12. mai i Nobelsalen. I dette meddelte først fru Keilhau endel indtryk fra resolutionskomiteen, hvorpaa dr. Arnesen oplæste den av hende utarbejdede beretning om kongressen, som blev publicert i de fleste aviser den følgende søndag.

Offentlig møte bestemtes og planlagdes til 18. mai.

Derpaa overdroges det dr. Arnesen at utgi en beretning om komiteen tillikemed en fuldstændigere redegjørelse om kongressen.

Da kongressen hadde besluttet, at der skulde sammenkaldes en international kvindekongres under fredsforhandlingerne — og man desuten ventet kongressens utsendinger — blev det bestemt, at *Komiteen for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag* skulde vedbli at bestaa for at danne det nødvendige centrum herfor.

De tiloversblevne pengemidler (ca. 300 kr.) stilledes til disposisjon, bl. a. til repræsentation og til trykningsomkostninger ved den nævnte beretning.

18. mai holdtes offentlig møte i Nobelsalen, sammenkaldt av komiteen og Norske Kvinders Fredsforbund, hvor fru Randi Blehr indledet. Komiteens formand var paa grund av sykdom forhindret fra at delta. Møtets hovedtaler var dr. Dagny Bang, som ga et interessant og fængslende billede av Haagerkongressen. Fru Louise Keilhau berettet om arbeidet i kongressens resolutionskomite. De øvrige delegerte, Valentine Dannevig og Hanna Isaachsen, meddelte endel reiseindtryk fra Tyskland og Holland. Møtet sluttet med at fru Blehr læste op Bernerburaaets fredsmanifest, som forsamlingen sluttet sig til.

25. september holdtes møte i Nobelsalen for nærmere at fastsætte komiteens fremtidige opgaver. *5-medlemsgruppen* som i overensstemmelse med opfordring fra *International Women's Committee for Permanent Peace* i mellemtiden (8. juni) var blit dannet ved, at de to selvskrevne medlemmer (L. Keilhau og E. Arnesen) optok 3 nye medlemmer (Martha Larsen, Ellen Gleditsch, Valentine Dannevig), foreslog, at komiteen skulde fortsætte at være centrum for det arbeide, som Haagerkongressen hadde indledet. De to nærmest foreliggende opgaver var:

1. At faa istand et valgapparat, hvorefter valget av delegerte til Kvindernes Internationale Kongres samtidig med fredsforhandlingerne kunde foregaa saaledes, at dette blev et uttryk for det hele land.
2. At opfordre alle landets kvindeorganisationer til, i tilslutning til *International Women's Committee for Permanent Peace*, at opta arbeide for internationale tvistigheters avgjørelse ved fredelige midler.

Et forslag fra frk. Anna Rogstad om at *Norske Kvinders Fredsforbund* skulde overta disse hverv faldt mot forslagsstillereis og frk. G. Krogs stemme. Og da en forespørsel til Fredsforbundets styre om idetmindste at overta arbeidet med punkt 2 blev besvaret med, at Forbundet ikke selv vilde gjøre dette men støtte komiteen i dens bestræbelser herfor, blev det hele overdrat til et arbeidsutvalg nedsat av komiteen og bestaaende av Dagny Bang, Ellen Gleditsch, Aagot Holtfodt, Marie Kjølsæth og Martha Larsen.

Regnskap.

Indtægt:

Indkommet ved bidrag fra kvinde-
organisationer og private . . . . . kr. 1937.10

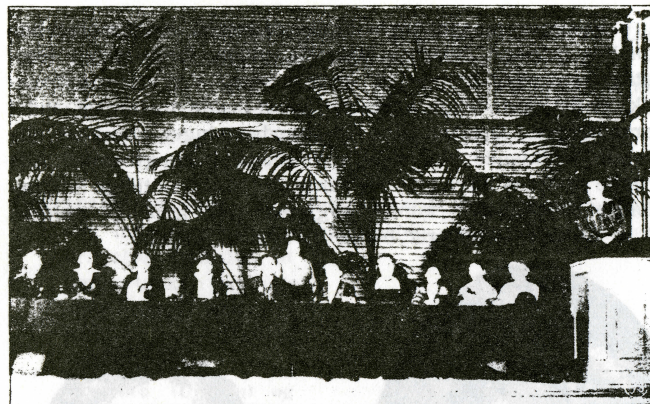
Utgift:

Utsending av delegerte til Haag . .	kr. 1416.15	
Trykning og forsendelse av sym- patiadresse og oprop	85.85	
Telegrammer og møter:		
før kongressen	69.05	
etter	16.00	
Repræsentation	102.10	
		1 689.15
Beholdning		247.95
		<u>kr. 1937.10</u>

Kristiania i september 1915.

Marie Ottesen.

Revidert: Aagot Holtfodt.

Resolutionskomiteen i Haag.

Kvindernes Internationale Kongres i Haag 28. april—1. mai 1915.

Præsident: Jane Addams (Forenede Stater).

Eksekutivkomiteens medlemmer: Jane Addams, Fannie Fern Andrews (Forenede Stater), Dr. Aletta Jacobs, Hanna van Biema-Hymans, Dr. Mia Boissevain (Holland), Chrystal Macmillan, Kathleen Courtney (Storbritanien & Irland), Dr. Anita Augspurg, Lida Gustava Heymann (Tyskland), Vilma Glücklich, Rosika Schwimmer (Ungarn), Eugénie Hamer, Marguerite Sarten (Belgien), Leopoldi Kulka, Olga Misar (Østerrike), Rosa Genoni (Italien), Thora Daugaard, Clara Tybjerg (Danmark), Anna Kleeman, Emma Hansson (Sverige), dr. Emily Arnesen, Louise Keilhau (Norge).

Utgifterne ved kongressen er bestridt av hollandske, tyske og engelske kvinder, hver med ¹ 3.

Antallet av deltagere i Kongressen beløp sig til henved 2000. Av repræsentanter fra de forskjellige

land var der fra Tyskland 28, Østerrike 6, Ungarn 10, Storbritanien 180¹, Belgien 5, Italien 1, Nederlandene 1000, Danmark 6, Norge 7, Sverige 16, Forenede Stater 47, Canada 2.

¹ Av disse hadde kun 20 faat pas av regjeringen. Dampskibsforbindelsen var imidlertid avbrutt under hele kongressen, saa ingen kunde komme. Kun de to damer i resolutionskomiteen, Miss Macmillan og Miss Courtney kom saaledes til alene, sammen

Jane Addams.

Kongressen aapnedes av dr. Aletta Jacobs, den forberedende komites formand, hvorpaa Miss Macmillan, formanden i resolutionskomiteen, fremla en redegjørelse. Av denne fremgik, at det oprindelige arbeidsprogram hadde undergaat endel forandringer. Desuten blev de grundsætninger præcisert, alle maatte vedkjende sig, som vilde delta i kongressen. Alle maatte saaledes nære overbevisning om: 1) at fremtidige internationale tvistigheter kunde avgjøres ved fredelige midler, 2) at politisk stemmeret burde utvides til kvinder.

Aletta Jacobs.

Chrystal Macmillan.

Derpaa tok forhandlingerne sin begyndelse. Da de engelske delegerte paa grund av den pludselig avbrutte dampskibsforbindelse mellem Holland og England endnu ikke var kommet, vedtok man, i haab om at de senere vilde indtræffe, først at stemme over følgende resolutioner, som paa grund av den almenmenneskelige og almenkvindelige følelse disse var uttryk for, maatte antas at anerkjendes av alle. Disse blev samtlige vedtat uten debat:

Protest. Vi kvinder, samlet til international kongres, protesterer mot krigens vanvid og rædsel, mot dens meningsløse ofre av menneskeliv og ødelæggelser av saa meget, som menneskeheten har brukt aarhundreder til at opbygge.

(Foreslaat av Louise Keilhau (Norge) og støttet av Ida Jens (Tyskland).)

Kvinders lidelser i krig. Den internationale kvindekongres benægter den paastand, at kvinder kan beskyttes under

med et par andre, der var kommet ad andre veie, deriblandt Mrs. Pethick Lawrence, at repræsentere England.

Kongressens samtlige resolutioner blev imidlertid vedtat paa et stort møte i London, da den deputation, som skulde overbringe den engelske regjering kongressens resolutioner, ankom dit. (Se side 23.)

de forhold, som en moderne krigsførsel medfører. Den protesterer kraftig mot de skjændigheter som kvinder er utsat for i krigstider, især mot den rædselsfulde voldtægt som følger med alle krige.

(Foreslaat av Lida Gustava Heymann (Tyskland) og støttet av Thora Daagaard (Danmark).)

Opdragelse av barn. Den internationale kvindekongres hævder indtrængende nødvendigheten av at lede barns opdragelse saaledes at deres tanker og ønsker rettes mot det ideal at bygge freden.

(Foreslaat av Vilma Glücklich (Ungarn) og støttet av Rosa Genoni (Italien).)

Efter vedtagelsen av disse resolutioner begyndte en længere debat om prinsipper for varig fred, om internasjonalt samarbeide samt om, hvorledes man skulde opta en aktion for en hurtig og retfærdig fredsslutning. Denne diskussion resulterte i følgende resolutioner:

Kathleen Courtney.

Prinsipper for varig fred. Internasjonalt samarbeide¹.

A. Principper for varig fred.

Respekt for nationalitet. Den internationale kvindekongres, som anerkjender folkenes ret til selvstyre, hævder, at ingen landavstaaelse maa finde sted uten indbyggernes (mænds og kvinders) samtykke². Autonomi og demokratisk styre maa ikke negtes noget folk, som kræver det.

(Foreslaat av prof. Emily Balch (Forenede Stater) og støttet av dr. Anita Augspurg (Tyskland).)

Mægling og voldgift. Den internationale kvindekongres, som mener, at krig er fornægtelse av fremskridt og civilisation, henstiller til alle landes regjeringer at bli enige om at henskytte fremtidige tvistigheter til mægling og voldgift.

(Foreslaat av Rosika Schimmer (Ungarn) og støttet av dr. Aletta Jacobs (Holland).)

¹ Kun endel av kongressens resolutioner har tidligere varet offentliggjort i dagspressen.

² Paa interpellation fra belgiske kvinder erklærte kongressen ved enstemmig votering, at den ikke anerkjendte erobringens ret.

Internationalt press. Den i internationale kvindekongres henstiller til alle landes regjeringer at komme overens om at utøve socialt, moralsk og økonomisk tryk likeoverfor det land, som griper til vaaben istedenfor at henskyte sin sak under mægling og voldgift.

(Foreslaat av Thora Daugaard (Danmark) og støttet av Olga Misar (Østerrike).)

Demokratisk kontrol av utenrikspolitikken. Da krig i almindelighet ikke skyldes folkenes store masse, men har sit utspring fra grupper, som representerer særinteresser, henstiller den internationale kvindekongres, at utenrikspolitikken skal underlægges demokratisk kontrol og erklærer samtidig, at den anerkjender som demokratisk kun det system, som indbefatter like politiske rettigheter for mænd og kvinder.

(Foreslaat av dr. Anita Augspurg (Tyskland) og støttet av dr. Dagny Bang (Norge).)

Kvinders politiske rettigheter. Da en forenet indflydelse av kvinder fra alle land maa antas at være en av de sterkeste kræfter til at forebygge krig, og da kvinderne kun kan ha fuldt ansvar og øve effektiv indflydelse, naar de har samme politiske rettigheter som mænd, saa fordrer den internationale kvindekongres politisk frigjørelse for kvinder¹.

(Foreslaat av Kathleen Courtney (Storbritanien) og støttet av dr. Mia Boissevain (Holland).)

B. Internationalt samarbeide.

3dje Haagerkonferance. Den internationale kvindekongres kræver indtrængende, at en 3dje Haagerkonferance sammenkaldes umiddelbart efter krigen.

(Foreslaat av Frau Selenka (Tyskland) og støttet av dr. Frä. Rotten (Tyskland).)

International organisation. Den internationale kvindekongres oppfordrer paa det indstændigste til at der organiseres et nationernes samfund paa grundlag av fredelig samvirke. Herunder indgaar:

- a) Oprettelse av en *permanent international domstol* som en videre utvikling av voldgiftsdomstolen i Haag for at avgjøre spørsmåal eller tvistigheter av retslig art, som maatte opstaa ved tolkning av traktatrettigheter og folkeretslige bestemmelser.
- b) Oprettelse av en *permanent international konferance* som en videre utvikling av Haagerkonferancens oppbyggende arbeide med regelmæssige møter, hvori ogsaa kvinder skal delta, for at behandle, ikke regler.

¹ Under diskussionen om disse prinsipper fremkom der fra det hollandske Anti-Oorlog-Raad ved dr. Bakker van Bosse forslag om at erstatte de 4 første resolutioner med det minimumsprogram, som Centralorganisationen for varig fred netop hadde vedtat. Men kongressen fandt av forskjellige grunde ikke at kunne gaa med paa dette. (Dette program har sammen med et oprop fra den norske komite været publicert i norske aviser 27. juli dette aar.)

for krigsførsel, men praktiske forslag for videre internationalt samarbeide mellem staterne. Denne konferance bør være saaledes sammensat, at den kan formulere og hævde de principer for retfærdighet, billighet og velvilje, hvorved bedre forståelse kan vækkes for undertrykte folkesamfunds kamp, og hvorved ikke bare stormagternes og de smaa nationers, men ogsaa de svakere lands og de primitive folkeslags interesser og krav litt efter hvert kan ordnes under en oplyst international opinion.

Denne internationale konferance skal opnævne et *permanent raad for mægling og undersøkelse* av internationale tvistigheter, som maatte opstaa ved økonomisk konkurranse, handelsekspansion, befolkningstilvekst og forandringer i sociale og politiske forhold.

(Foreslaat av F. Fern Andrews (Forenede Stater).)

Almindelig avvæbning. Den internationale kvindekongres, som forfægter almindelig avvæbning, men er klar over, at dette kun kan opnaas ved international overenskomst, oppfordrer alle landes regjeringer til som et første skridt i denne retning at komme overens om at overta vaaben- og ammunitionstilvirkningen og at stille al international handel dermed under kontrol. Kongressen ser i den private fortjeneste, de store vaabenfabriker gir, en mægtig hindring til at faa krig avskaffet.

(Foreslaat av Mrs. Pethick Lawrence (Storbritanien) og støttet av dr. Anita Augspurg (Tyskland).)

Handel og kapitalanbringelse.

- a) Den internationale kvindekongres kræver, at der i alle land skal være handelsfrihet, at alle hav skal være fri og at alle handelsruter skal være aapne paa samme betingelser for alle nationers skibsfart.
- b) Da kapitalanbringelse av et lands borgere i et andet land og de krav som følger derav ofte viser sig at foranledige internationale forviklinger, uttaler den internationale kvindekongres sig for, at saadan kapitalanbringelse i videst mulig utstrækning gjøres paa kapitalistens egen risiko og uten krav paa beskyttelse fra hans lands regjering.

(Foreslaat av Miss Brackenridge (Forenede Stater).)

Hemmelige traktater. Den internationale kvindekongres kræver, at hemmelige traktater skal erklæres ugyldige, og at ved ratifikation av fremtidige traktater skal hvert lands lovgivningsmyndighet idetmindste delta i godkjendelsen av disse.

Videnskabelige studiekommissioner og konferancer. Den internationale kvindekongres anbefaler, at der dannes nationale studiekommissioner, som skal møtes til internationale konferancer med det formaal for øie, videnskabelig at utarbeide de principer og betingelser for varig fred, som kan bidra til at utvikle et internationalt forbund. Disse kommissioner og konferancer skal anerkjendes av regjeringerne, og kvinder skal være medlemmer.

(Foreslaat av Rosa Genoni (Italien).)

Kvinder i national og international politik. Den internationale kvindekongres erklærer det av væsentlig betydning, baade nationalt og internationalt, at gjennomføre principet om at delagtiggjøre kvinder i borgerlige og politiske rettigheter og forpligtelser paa samme maate som mænd.

(Foreslaat av dr. Anita Augspurg (Tyskland) og støttet av Chrystal Macmillan (Storbritanien).)

Repræsentation ved den kommende fredskonferance. Den internationale kvindekongres kræver, at repræsentanter for folket, saavel kvinder som mænd, skal delta i den konferance, som skal utarbeide grundprinciperne for fredsforhandlingerne efter krigen.

(Foreslaat av Vilma Glücklich (Ungarn) og støttet av Leop. Kulka (Østerrike).)

Kvinderne og fredskonferancen. Den internationale kvindekongres kræver i fredens og civilisationens interesse at den konferance som skal utarbeide grundlaget for fredsforhandlingerne efter krigen, skal fatte en resolution om nødvendigheten av i alle land at utvide den politiske stemmeret til kvinder.

(Foreslaat av Chrystal Macmillan (Storbritanien) og støttet av Mevr. van Italie (Holland).)

Aktion for fred.

Denne internationale kongres av kvinder av forskjellige nationer, klasser, trosbekjendelser og partier forener sig om at uttale sin medfølelse med alle dem som lider og som kjemper for sit land eller arbeider under krigens byrder, av hvad nationalitet de end er.

Siden massen av folket i hvert av de land, som nu er i krig, selv tror, at de kjemper, ikke som angriper men i selvforsvar og for sin nationale eksistens, saa kan der ikke

Belgiske kvinder paa kongressen.

være nogen uforsonlige motsætninger mellem dem, og deres fælles idealer kan danne grundlaget for en høisindet og ærefuld fred.

Kongressen anmoder derfor indstændig alle regjeringer om at stanse denne blodsutgydelse og begynde fredsunderhandling. Den kræver at den fred som følger maa bli varig og derfor grundlægges paa retfærdige principer, indbefattende de, som er vedtat i kongressens resolutioner¹ nemlig:

1. At intet territorium avstaaes uten indbyggernes (mænds og kvinders) samtykke, og at erobringens ret ikke anerkjendes.
2. At autonomi og demokratisk styre ikke negtes noget folk.
3. At alle nationers regjeringer maa komme overens om at henvise fremtidige internationale tvistigheter til mægling og voldgift og at utøve socialt, moralsk og økonomisk press likeoverfor det land som vil gripe til vaaben.
4. At utenrikspolitikken maa underlægges demokratisk kontrol.
5. At kvinder maa erholde like politiske rettigheter med mænd.

(Foreslaat av Rosika Schwimmer (Ungarn) og støttet av Thora Daugaard (Danmark).)

Vedvarende mægling. Den internationale kvindekongres beslutter at anmode de neutrale land om uopholdelig at ta initiativet til at sammenkalde en konferance av neutrale nationer, som straks skal tilbyde vedvarende mægling. Konferancen skal anmode hver av de krigførende stater om forslag til en overenskomst og den skal under enhver omstændighet forelægge for hver av de krigførende stater samtidig, rimelige forslag som grundlag for fredsforhandling.

(Foreslaat av Rosika Schwimmer og støttet av Julia Grace Wales (Forenede Stater) og av Mrs. Pethick Lawrence (Storbritanien).)

Utsendinger til regjeringerne. For at opfordre regjeringerne til at stanse denne blodsutgydelse og faa istand en retfærdig og varig fred sender den internationale kvindekongres utsendinger som skal overbringe kongressens resolutioner til de krigførende og neutrale nationers regjeringer i Europa og til præsidenten i de Forenede Stater.

Disse utsendinger skal være kvinder baade fra neutrale og krigførende nationer, opnavnt av kongressens internationale komite. De skal meddele resultaterne av sit opdrag til *Kvindernes Internationale Komite for Varig Fred* som grundlag for videre handling for denne.

(Foreslaat av Rosika Schwimmer (Ungarn) og støttet av Rosa Genoni (Italien).)

¹ Se resolutionerne om Principer for varig fred, side 9.

International kvindekongres under fredsforhandlingerne. Den internationale kvindekongres bestemmer, at der skal holdes et internationalt møte av kvinder paa samme sted og paa samme tid som den konference av magterne, der efter krigen skal utarbeide forhandlingsgrundlaget for en fredsslutning, i den hensigt at fremlægge praktiske forslag for denne konference.

(Foreslaaet av Chrystal Macmillan (Storbritanien).)

Kvindernes Internationale Komite for Varig Fred.

Den internationale eksekutivkomite fik av kongressen mandat til at vedbli at bestaa og paalas det hverv at sammenkalde det av Haagerkongressen bestemte *internationale kvindekongres samtidig med magternes fredskonference* samt at motta utsendingernes rapport og foreta de skridt, som resultatet av disses opdrag hos regjeringerne maatte foranledige.

Umiddelbart derefter foreslog kongressens komite, at antallet av delegerte til det nævnte internationale møte skulde sættes til 20 fra hvert land med 10 suppleanter.

Desuten foreslog den, at der skulde dannes en *«Kvindernes Internationale Komite for Varig Fred»* ved at opta 3 nye medlemmer fra hvert land, som sammen med de 2 medlemmer fra kongressens internationale komite skulde danne en *nationalgruppe paa 5*.

Programmet for *Kvindernes Internationale Komite for Varig Fred* er 1) at arbeide for, at en international kvindekongres kan komme istand under fredsunderhandlingerne, 2) at organisere tilslutning til Haagerkongressens resolutioner.

For at gjennomføre dette program foreslaar den derfor, at der i hvert land dannes:

1. En *specialkomite* for at organisere valget av delegerte til den internationale kvindekongres under fredsforhandlingerne (valgorganisationskomite).
2. En *landsforening*, hvor alle, som vil gjøre propaganda for kvinders politiske stemmeret og for internationale tvistigheters avgjørelse ved fredelige midler, kan bli medlemmer.

En saadan forening har at betale 25 frc. til den internationale kasse og ellers forsøke at reise saa store beløp som mulig til de internationale utgifter.

Deputationen i Norge. (Utenfor slottet).

Efter kongressen.

Kongressens utsendinger i Norge.

De utsendinger som skulde overbringe kongressens resolutioner til regjeringerne i de nordiske lande og Rusland kom til Kristiania 29. mai. Deputationen bestod av Chrystal Macmillan (Storbritanien), Rosika Schwimmer (Ungarn), prof. Emily Balch (Forenede Stater) og C. Ramondt-Hirschmann (Holland).

Samme dag utsendingerne kom, improvisertes om eftermiddagen et møte for dem med medlemmer fra den norske komite og hr. generalsekretær Lange. Her forefalt meningsutvekslinger av stor interesse angaaende Anti-Oorlog-Raad og kongressens programmer.

Om aftenen hadde komiteen og Norske Kvinders Fredsforbund arrangert en mottagelse (adgang for alle) i Rococo-salen i Grand, hvor fru Blehr fungerte som vertinde.

Deputationens samtlige deltagere talte med tro og begeistring om kongressen og dens betydning.

Mandag 31. mai hadde deputationen audiens hos kongen og utenriksministeren og dagen efter hos statsministeren samt tilhøve foretræde for stortingets presidentskap.

30. juni kom Miss Macmillan tilbake fra Rusland og hadde atter foretræde for utenriksministeren. Deputationens øvrige medlemmer tok veien over Kjøbenhavn, hvor de erholdt audiens hos utenriksministeren, til Amsterdam.

I Amsterdam møttes deputationen fra Rusland og de nordiske lande med den deputation, som hadde været hos de øvrige europæiske landes regjeringer og i Amerika, for at utarbeide rapport over resultatet av sine reiser (se side 16).

29. juli ankom Rosika Schwimmer for at overbringe den norske utenriksminister beretning om resultatet av deputationernes foretræde hos de krigførende og neutrale regjeringer.

Tillike konfererte hun med medlemmer av det norske Anti-Oorlog-Raad og Stortingets fredsgruppe, samt gav meddelelser til formanden i den norske gruppe av »Kvindernes Internationale Komite for Varig Fred«.

13. august mottok formanden i ovennævnte gruppe fra styret for »Kvindernes Internationale Komite for Varig Fred« nedenstaaende rapport til offentliggjørelse:

Rapport fra kongressens utsendinger til regjeringerne.

Umiddelbart efter Kvindernes Internationale Kongres i Haag 28. april—1. mai 1915 reiste de utsendinger som var valgt av denne kongres til de europæiske regjeringer for at overbringe de vedtagne resolutioner.

De valgte utsendinger var; Jane Addams (Forenede Stater) kongressens præsident, Aletta Jacobs præsident i den hollandske arrangementskomite, Emily Balch (Forenede Stater), Ellen Palmstjerne (Sverige), C. Ramondt-Hirschmann (Holland) — alle repræsenterende neutrale land. Rosa Genoni (Italien), hvis land endnu var neutralt, da hun blev valgt. Chrystal Macmillan (Storbritanien) og Rosika Schwimmer (Ungarn).

Utsendingerne blev mottat av følgende repræsentanter for de krigførende regjeringer: Førsteminister Asquith og utenriksminister Sir Edward Grey, London; rikskansler von Bethmann-Hollweg og utenriksminister Jagow i Berlin; førsteminister Stuergh og utenriksminister Burian i Wien og førsteminister Tisza i Buda-Pest; førsteminister Salandra og utenriksminister Sonino i Rom; førsteminister Viviani og utenriksminister Delcassé i Paris; utenriksminister d'Avignon i Havre samt utenriksminister Sasonoff i Petrograd — i den orden hvori de er nævnt.

Utsendingerne blev ogsaa mottat av følgende repræsentanter for neutrale regjeringer: Førsteminister Cort van den Linden og utenriksminister Loudon i Haag; førsteminister Zahle og utenriksminister Scavenius i København; kong Haakon, statsminister Knudsen, utenriksminister Ihlen og de 4 stortingspræsidenter Løvland, Aarstad, Castberg og Jahren i Kristiania; utenriksminister Wallenberg i Stockholm; præsident Motta og utenriksminister Hoffmann i Bern.

Deputationens medlemmer hadde ogsaa et uofficielt (d. v. s. uten mandat fra kongressen) foretræde for paven.

Ved overrækkelsen av kongressens resolutioner til de forskjellige regjeringer la deputationen særlig vekt paa den resolution, som henvender sig til de neutrale stater om straks at ta initiativet til at sammenkalde en permanent mæglingskonferance. Resolutionen lyder:

»Den internationale kvindekongres beslutter at anmode de neutrale land om uopholdelig at ta initiativet til at sammenkalde en konferance av neutrale nationer som straks skal tilbyde vedvarende mægling. Konferancen skal anmode hver av de krigførende stater om at fremkomme med forslag til

en overenskomst, og den skal under enhver omstændighet forelægge, for hver av de krigførende samtidig, rimelige forslag som grundlag for fredsforhandlinger«.

Tanken er at alle neutrale, selvstændige stater skulde motta opfordring om at sende to delegerede til denne neutrale konferance. Konferancens opgave skulde gaa ut paa at formulere konkrete forslag til mulige fredsbetingelser. Disse forslag skulde danne et grundlag for meningsutvekslinger mellem de krigførende staters regjeringer og for offentlig diskussion. Med andre ord, konferancen skulde utarbeide utkast til en mulig fredsoverenskomst og forelægge dette for de krigførende landes regjeringer til uttalelse. Utkastet skulde ogsaa offentliggjøres i de forskjellige land saa det kunde bli indgaaende diskutert.

Videre skulde konferancen ved hjelp av de meningsuttalelser som maatte fremkomme fra de krigførende, foreta forandringer i de oprindelige forslag og derpaa paany forelægge disse for de krigførende. De oprindelige forslag skulde paa denne maate stadig kunne utvikles videre under paavirkning av forslag og indvendinger fra de krigførende og likeledes under paavirkning av den offentlige diskussion, som vilde reise sig i de forskjellige land, efterhvert som forslagene blev fremsat. Det blev kongressens opgave at forsette paa denne maate, indtil forslagene hadde naadd det punkt, at de krigførende paa begge sider fandt tilstrækkelig fælles grund til selv at kunne møtes for at komme overens om de endelige fredsbetingelser.

Særegne forhold kræver særegne former. Denne krig er i enhver henseende uten sidestykke, saa at ingen av de fremgangsmaater, som har været anvendt ved tidligere fredsforhandlinger her er brukbare. Det er derfor av den største betydning for den fremtidige verdensfred, at de former som vælges for at faa istand fredsforhandlinger, avpasses efter denne krigs eiendommelige forhold. En saadan form er den upartiske konferance av neutrale stater, som vil opta arbeide for forhandlinger uten at vente paa officiel opfordring fra de krigførende. Det er unyttig at vente til en av de krigførende parter anmoder om mægling. Ingen av parterne kan, samtidig som den fører krig, gi sig utseende av at be om fred. Det er bare de neutrale som kan ta det første skritt — og det jo før jo heller. Hver dags utsættelse betyr tap, uoprettelige tap, ikke bare for dem selv, men for hele verden. Den fremgangsmaate, som her er foreslaa, vil skape et maskineri, ved hvis hjelp de første skritt henimot fredsunderhandlinger kan bli foretat. Det paaligger de neutrale at sette dette maskineri igang.

Nogen stater maa ta initiativet og rette indbydelse til de andre neutrale stater. Det er foreslaa at denne indbydelse ikke skulde komme bare fra en enkelt neutral magt, men fra de 5 europæiske neutrale land sammen, nemlig fra Danmark, Nederlandene, Norge, Sverige og Schweiz.

Fordelen ved at indbydelsen utstedes av en gruppe istedenfor av en enkelt regjering er den, at paa den ene side vil en samlet gruppes optræden indgyde tillid hos begge de krigførende parter, og paa den anden side vil ikke neutrali-